

FABER FOR⁶⁶
TUNÆ.

Sive
DISPUTATIO MORALIS
De
AMBITU VITÆ,

AUXILIO SUMMI!

Et venia FACULT. PHILOS. Aboënsis,
SUB PRÆSIDIO,

Maxime Reverendi Domini,

M. ISAACI Bihlman/

Eloqv. Rom. Profess. Ord.

Pro Titulo Magistri adipiscendo,

Candido Philosophantium censuræ submittenda

A

S. R. M. Alumno

ALBERTO SPENSENIO,
Aboënsi,

Anno 1707 die 11. Maji, in Aud. Max.
loco horisque solitis.

Exc. Jo. WAL.

J. J. Wal.

*Officii Dignitate & Amplitudine, nec non
Prudentia laude percelebri,*

DN. HANS FLOOR,

CAMERARIO per Ditiones, Hel-
singforsensem & Tavastburgensem
dexterrimo, Mæcenati & Pa-
trono submisse co-
lendo.

ANNOS ET MITIA FATA!

DEVOTISSIMA beneficiorum
TUORUM, SPECTATISSIME
DN. CAMERARIE, me-
moria animum expugnavit, ut
inclito Tuo Nomini hunc FOR-
TUNÆ FABRUM consecrarem;
benignitas Tua ab omnibus satis de-

66.
decantata hanc excussit dedicato-
riam. Itaque, licet non in nuce
Iliada, nec *Hecatombem*, nec *Monstrum*
ex Africa, nec *Aromata* ex Asia, nec
Aurum ex America, Tuis meritis
respondentia porrigere mea tenui-
tas possit: Submisse tamen oro &
obtestor, ut ne hoc exiguum Tibi
sordeat munus, sed benignissime
respicias humilimum dantis ani-
mum, qui cum calidissimo omni-
genæ prosperitatis voto usque est
& erit

SPECTATISSIMI DN. CAMERARII,

Cultor devotissimus

Alb. Spenslenius.

666.
In
Virtute & Doctrina
Clarissimum
PHILOSOPHIÆ CANDIDATUM,
DN. ALBERTUM
SPENSENIUM,
Amicum & Fautorem In-
tegrimum,
Quum
FORTUNÆ suæ FABRUM solerter
defenderet.

uem fingis FABRUM, FORTUNÆ,
dulcis Amice,
*Fortuname ja! Tibi fabricat il-
le Novam.*

Hæc Tua processus habeat *Fortuna* per-
ennes,
Adspiret votis usq̄ *secunda* Tuis!

*Festina manu lubens
ludebat*

JOH. NEELMAN.

S. I.

Novum quidem & insolitum quoddam argumentum tractandum mihi suscipere videor, dum brevissimis explicare conor, qua ratione quisq; *fortune* suae *faber* fieri Possit, quae tamen doctrina, cum satis sit ardua, subactum ingenium prolixumque requireret laborem. Non etiam leviora sunt aut pauciora, quae ad fortunam comparandam requiruntur, quam quae ad virtutem: resque est aequae difficilis ac severa, fieri vere politicum, ac verè morale. Cum vero hujus materiae pertractatio non minimum faciat ad literarum decus: honoris enim earum cum primis interest, ut cunctis pateat, eruditionem haudquaquam aviculæ, qualis est alauda, similem esse, quae in sublimi ferri & cantillando se oblectare solet, sed potius imitari accipitrem, qui in alto volare, ac subinde, cum visum fuerit, descendere & prædam rapere novit, digna sanè est *fortuna*, quatenus *virtutis ac benemerendi organum* est, sua speculatione & doctrina, in qua re brevitatem nostram cum temporis nimis arcti,

tum rei domesticæ admodum angustæ ratio, ingenique immaturitas ut apud bonos quoque excusabit, submissi sumus oratores, confidentes ut humanitas eorum nos faciat ex oratores.

§. II. In ipso statim limine includimus hanc doctrinam certis præceptis sive regulis quæ quidem circa *notitiam & sui ipsius & aliorum* inprimis versantur, Nunquam cum aliis recte conversabitur, qui se ipsum non satis exploraverit, quod ut difficultatis plenissimum est, ita, ne hac in parte nos ipsos fallamus, omni studio providendum est. Quippe cum oraculum illud, *nosce te ipsum*, non tantum sit canon prudentiæ universalis, sed & in politicis præcipuum habeat locum; frequenti itaque speculatione opus est, quomodo alicui homini, moribusque & naturæ suæ cum temporibus conveniat. Quæ si inventa fuerint congrua, omnibus in rebus magis solute & libere agere, & suo niti ingenio licebit: at si aliqua sit antipathia, tum demum in universo vitæ cursu magis caute & recte est incedendum, minusque in publico versandum. Idem in *arsæna sua studiorum metodo cap. 14.* diligentissime inculcavit Alexander Fichetus, quem inter alia studiorum mysteria etiam hoc proponere citat Moshof. in *Polyhist. lib. 1. cap. 15.*

Qui non habet facultatem orationis extemporanea, quam in Oratore exigat Quintilianus, ille conversatione crebra debet abstinere, aut domo paratas afferre in medium materias, quod etiam illi praestant, qui pedanea in cæribus valent eloquentia: satius tamen est, ut pulpito & rostris contenti sint, ne decrescant, atque ipsi minores esse videantur. Cæterum nunquam in publicum prodeat disputaturus, peroraturus, aut aliud quidpiam praestiturus, nisi paratus eximio, & ad concitandam admirationem instructissimus. Vel unica minus ornata minusque comata disputatio hominem capite minuit & fama: ornatum autem maxime elaborata sit oportet, quæ prima est, quia ab ea successus & opinio pendet.

§. III. Cum autem omnis inter duos minimum conversatio vertatur, quorum alterius vitæ ratio comparata ita esse debet, ut gratiæ aliorum capax esse possit, ne quid sit, quod animos avertat, sed quod alliciat, & in favorem nostrum rapere videatur. Hinc non solum virtutibus omnibus instructus esse debet, qui proborum familiaritatem quærit; sed illos in se naturæ instinctus ita temperabit, ut nemini molestus, omnibus suaviter deprehendatur. Omnes ergo ingeniorum morbos & defectus illum prius exploratos habere oportet, ne sua culpa impingat;

& sicubi in aliis deprehendat, moderatius ferat, hisque bonis obviam ire rationibus in se ipso discat. Ingeniorum ut vultuum variaz sunt figurae, quae, nisi frenis coërceantur, ac iudicii censura in ordines redigantur, in sylvestrem abeunt naturam, ut arbores sibi relictæ, si cultura nulla accesserit. Hic vero in seipos descendere debent omnes, seque ipsos explorare, ex stoicorum sententia, quali genio utantur. Præcipuum hic in sui ignorantia erratum est, si ingenii nostri vires vel defectus non recte expendamus, si nimia nostri fiducia viribus majora aut incongrua affectemus, si non in certo vitæ instituto acquiescamus: ut si jam decretum non sit de genere vitæ, maxime aptum & ingenio nostro congruum sumamus: si vero jam pridem id genus vitæ, ad quod minus à natura facti sumus, fuerimus ingressi, sub prima occasione nos subducamus, & novam arripiamus conditionem.

§. IV. Est sane quidem magna ingenii vis, si singulares quosdam instinctus, quos natura nobis inseminavit, sequamur. Illa quibusdam intelligentiæ ampliudo est, ut nihil tam excelsum & eximium sit, quo non pertingat. Sed rara admodum in illa felicitate constantia est: nam vel male subductas vitæ rationes habent, vel in scopulum aliquem ex improvise impingunt

gunt ingeniosi homines, qui illos fortunæ omnibus evertet, aut per totam vitam miseram reddet. Nisi itaque prudentia ad clavum ingenii sedeat, *μστέρωρα* omnia erunt & evanida. Aliqui, qui ineptæ *Polymathia* morbo laborant, in sylvas & horrida tesqua dilapsi, semper in labyrinthis hærebunt, nunquam in viam *λευφόραν*, nunquam ad metam pervenient: similes illis, qui ingurgitando negotium quidem ventriculo facessunt, nihil vero in succum sanguinemque convertunt. Aliqui ad abstrusa & recondita feruntur magno quidem conatu, sed robore impari, in quibus postea fatiscunt & hebetantur. Alii nimis vasta moliuntur, de quibus illud Horatianum dici poterit: *Conantur tenues grandia, cælum ipsum stultitia perant,* cum vel ipso animi, vel fortunæ pondere in terram deprimantur, aut Phaëtonteo supplicio insanas spes luant. Nulla est tetrior ingenii pestis, quam philautia vitiosa: illa in omnes vertigines & scopulos abripiet, ac ipsum exitium struet. Et si enim honesta sui fiducia non improbanda est, neque sine illa quicquam præclari suscipi potest: esse tamen in illa modus debet, & ne infinite vagetur, coercenda est.

§. V. Non incommode, omne studiis incumbentium genus, cum tribus comparaverimus, *Fucis* nimirum, *Crabronibus*, *Apibus*. *Fuci* sunt

sunt homines ignava opera, compilatores vel dolosi vel inepti, vani scientiarum ostentatores, agyrtæ, arctalogi. Crabrones sunt feroculi illi, qui, ut docti videantur, aliis insultant; cumque obesse nulla re possint, strepitu tantum molesti sunt. Apes sunt, qui illud doctrinæ & sapientiæ mel e variis floribus congerunt, & bonæ famæ fragantia orbem eruditum implent. Hic se ergo ipsum quis examinet, an inter fucos & crabrones, an vero inter apes locum habeat.

§. VI. Ut autem speculatio in sui ipsius notitia sit accurata, specula intuebimur duplicia. *Speculum Divinum*, in quo nos contueri oportet, est *verbum DEI*; *speculum vero Politicum* nihil aliud est, quam *status verum & temporum*, in quo vivimus. Examen igitur accuratum, nec quale esse solet sui nimium amantis, instituendum est homini de propriis facultatibus, vitibus & adminiculis, nec non de defectibus, inhabilitatibus & obstaculis: ita rationem subducendo, ut hæc perpetuo in majus, illa autem minoris potius, quam revera sunt, æstimentur.

§. VII. De notitia nostri ipsorum hac ratione instructi, non minorem adhibebimus diligentiam, ut æque de aliis, ac nobis ipsis, vere informemur: nam qui se ipsum recte exploraverit, & ad lydium lapidem virtutum & decori
 examio

examinauerit, rectius de aliis iudicare poterit.
 Si vero perfectam aliorum notitiam habere ve-
 limus, necesse est ut pro virili procuremus no-
 bis illam fenestram, quam olim requisivit Mo-
 mus: Ille cum in humani cordis fabrica tot
 angulos & recessus conspicatus esset, id repre-
 hendit, quod defuisset fenestra, per quam in
 obscuros & tortuosos illos anfractus inspicere
 quis posset. Hanc autem fenestram obtinebi-
 mus, si omni sedulitate nobis comparemus in-
 formationem de personis, quibus cum vivimus,
 deque earum ingenii, cupiditatibus, moribus,
 institutis & normis, quas sibi præscripserunt.
 Nec tamen sufficit notitia personarum, sed sci-
 entiam etiam actionum particularium habebi-
 mus, quomodo nimirum regantur & succe-
 dant, quorum studiis foveantur, & à quibus
 oppugnentur, cujusque sint ponderis & mo-
 menti. Præsentis etenim actiones nosse pluri-
 mum prodest, cum alioquin personarum notit-
 tia valde futura sit fallax & erronea. Mutan-
 tur enim homines cum actionibus, ita ut alii
 sint, dum actionibus ipsis implicantur & ob-
 sedentur, & alii, postquam redierint ad ingenium.

§. VIII. Potest autem notitia hominum o-
 ptime elici & hauriri primo *per vulsus & ora*
ipsorum, ubi nihil nos movebit vetus adagium:
fronte nulla fides. Quanquam enim hoc ipsum
 non

non inique dictum sit de vultus & gestus compositione externa & generali: subsunt tamen subtiliores quidam motus & labores oculorum, oris, vultus & gestus, ex quibus referatur & patet (ut eleganter ait Cicero) *janua quedam animi*. Quo hæc pertinent? nimirum ut intelligamus, vitia animi in apertum per flexus, hircuos, stationes oculorum aut exire aut fallere: neminem facile esse, qui non suum proditorem secum in facie circumferat: multum interesse, utatur aliquis oculo connivo an aperto? obliquo an recto intenso an remisso? mocho an casto? *κίερα* an *πίερα* gerente? minaci an amico? sereno an turbido? eminenti an latenti? distorto an consorto? Histrioniam ludat facies, ac lynceos etiam oculos aliquando fallat: tamen, quia sibi semper non constat, eque scena domum aliquando repetit, ansas statim porrigit, quibus indeprehensa alias ac abstrusa mentis ad ista manerent. Labet ipsum veritatis solem, quem dicere falsum nemo audeat, Dominum ac Servatorem nostrum in testimonium adducere, quo nemo fuit in gestibus hominum notandis circumspicior, in investigandis moribus oculatior, in æstimandis iisdem accuratior; ille hypocritas *εξουδένους* appellat, Mat. 6. 16. quibus verbis graphice del

depingit frontis nubeculam hominum ambitio-
se tristium, nequiter saltem animi impetu lasci-
vorum. Confer. *Beas. D. Danhav. lib. Con-
scien. p. m. 201.* ubi satis prolixè & nervose de
hac re differit.

§. IX. Deinde per verba ipsorum, quæ, li-
cet quam callide simulentur & studiose occul-
tentur, cor & pectus produunt, moresque aper-
te depingunt. Quippe haud facile reperietur
simulationis artifex aliquis tam peritus & egre-
gius, qui à sermone artificioso & simulatorio
istas possit sejungere notas, quin aut sermo sit
solito solutior, aut magis vagus & oberrans,
aut magis aridus & quasi eluſtrans. Optime
autem tales meretricii fuci deprehunduntur duo-
bus modis, cum scilicet proferuntur verba aut
ex improvise aut in perturbatione. Evidens cer-
te est testis ipsa experientia, paucos admodum
inveniri, qui erga arcana sua tam fidi sint,
animumque gerant adeo obfirmatum, quin
interdum ex iracundia, interdum ex jaſtantia,
interdum ex intima erga amicum benevolentia,
interdum ex animi imbecillitate, interdum de-
nique ex alio quopiam affectu, intimas mentis
cogitationes revelent & communicent. Ut au-
tem sapientes à idiotis dignoscantur, atten-
denda est sermonis temperatio, sapiens enim
quidam interrogatus, numquid propter igno-

rantiam taceret? respondit: ignorantium proprium esse, tacere non posse. Hinc sapientia γνώσις esse dicitur, stultitiam silentio posse tegere, ille namque scit, qui tacere scit.

§. X. Porro per facta & opera ipsorum, quæ humani animi pignora sunt certissima, ita ut non indiligens rerum æstimator divinare possit, tale homini esse ingenium, qualibus vacet laboribus. Ea tamen cautio habenda est, ut ne prorsus eis fidamus, nisi diligenter ac attente prius pensitetur eorum magnitudo & proprietates, cum illud quis haud facile inficiabitur; fraus sibi in parvis fidem præstruit, ut majore emolumento fallat. Etenim officiis istis minoribus homines redduntur oscitantes & quasi consopiti, tam ad cautionem, quam ad industriam; atque recte à Demosthene appellantur alimenta socordie. Proprietatem autem & naturam non nullorum factorum, etiam quæ beneficiis annumerantur, subdolam esse & ambiguum, cernere licet imprimis in iis, qui græca fide fucatas gerunt amicitias, præsentibus suis servientes commodis, aut absentes aliorum molientes interitum. Et sunt quidam ex istis personatis, qui ejusmodi utuntur verbis, quæ foris quidem laudum quasi tegmine velata apparent, intrinsecus vero plena sunt vituperii & irrisionis. Ac illi ipsi sunt, qui, ut est in
prover

proverbio, mel in ore, novaculam sub cin-
gulo gerunt.

§. XI. Certissima autem clavis ad animos
hominum referandos, vertitur in rimandis &
pernoscentis vel ingeniis & naturis ipsorum,
vel finibus & intentionibus. Atque imbecillio-
res certe & simpliciores ex ingenii; pruden-
tiores vero & rectiores ex finibus suis optime
judicantur. Etsi in villis, suburbiis & agris
respicere licet nonnullos, qui quanquam pro-
cul à Gratiis & Musis vivunt, & caput spissis
ac rigidis capillis coopertum gerunt, nihilo-
minus subtili præditi sunt ingenio, & cum ver-
bis tum etiam judicio splendent: attamen cum
præposteræ sint pietatis, multaque absurda fa-
ciant, capiendam esse conjecturam de iis autu-
mo potius ex propensionibus ingeniorum, quam
ex destinationibus finium. At illi qui Socratico
pectore ad omnes res cauti sunt, cunctaque
alto circumspiciunt animo, præsentia primum
ingeniose perscrutantes, futura deinde callide
prospicientes; siquidem secundum sententiam
Terentii, istuc est sapere, non quod ante pedes
modo est videre, sed etiam illa, que futura
sunt, prospicere. Itaque non inuoluntate cavent,
ne quid committant, cujus eos postmodum
pœniteat. Hi cum in omnibus suis actionibus
ad certum collineent scopum finemque respi-
ciant,

ciant, instar viatoris, qui intente proficiscitur ad aliquam itineris metam, ubi consistat; non male præsagire quis poterit, quid facturi sint, aut non facturi.

§. XII. Nec contemnenda est, si accuratam velimus acquirere hominum notitiam, *aliorum de iis relatio*. Licet vulgus adeo leve sit in suis opinionibus & judiciis, ut nihil tam bene fiat, quin diversimode id accipiat perversaque interpretetur; unde Epicurus: *Nunquam placere volui populo, quoniam ea, que ego scio, illi non laudant, & que illi laudant, ego nescio*; attamen aliqua ejus est habenda ratio, quid populus dicat. Defectus autem & vitia optime explorari possunt ab inimicis; virtutes & facultates ab amicis: Mores & tempora disci queunt a famulis; opiniones & meditationes ab intimis familiaribus, cum quibus frequentius colloquia miscuntur. Fama popularis incerta est, *eam falsi pravique tenax, quam nuncia veri*, & superiorum judicia incerta; etenim coram illis rectiores incedunt homines; verior fama e domesticis emanat.

§. XIII. Notitia sui ipsius & aliorum, cetera in *fortuna architectura* satis utili, jam breviter explicata, occurrunt præcepta alia in *ambitu vite* probe observanda. Horum primum est, *ut pietati ante omnia studeamus*; quemadmo-

duo

dum enim pietas ad omnia utilis est, dives
 promissione hujus & futuræ vitæ, adeo ut &
 præstet non esse natum, quam non esse pietatis
 instructum atque exornatum munere: ita
 Politicos quam maxime decet, ut ipsi tanquam
 omnium rerum primum sibi habeant com-
 mendatissimum, DEUM, tanquam inexhau-
 stum omnium bonorum fontem, devote reve-
 reri, religiosissime colere, ardentissimeque di-
 ligere, denique secundum normam Scripturæ
 sacrae, tanquam statuam Mercurialem infalli-
bilem, omne universæ vitæ actionumque sin-
gularum iter canonice dirigere. Hæc virtus, si
 perniciosissimis Pseudo - Politicorum regulis a
 genuino pietatis tramite se non dimoveri pa-
 tientur, non minimum eos commendabit, ita
 ut DEO optime placeant, intaminata gaudeant
 conscientia, favoremque hominum sibi tuto
 polliceri, gratiam superiorum ac propensio-
 rem benevolentiam captare possint. Quan-
 quam autem in perdita illa proh dolor! inci-
 dimus tempora, quibus more corruptissimo &
 perversissimo vitia sub virtutum sipario hono-
 rantur, & virtutes, veluti horrenda monstra,
 multi detestantur, amantque nitore externo vi-
 deri boni, etiamsi cor ipsorum sceleribus sit
 penitus deditum: attamen, ut Politici rebus
 suis optime consulant, erunt solliciti, ut

coelestem hanc pietatem habeant sibi commendarissimam, secundumque illam, ceu regulam haud obliquam, omnes suas actiones examinent, ne quid committant, quod fidem in DEUM & caritatem proximi violet. vid. *Fab: Fore. Christ. Bessels mon. I.*

§. XIV. Secundū præceptum est ut *faber fortuna amussi sua perite utatur, eamq; vite applicet, i. e.* animum assuefaciat, ut rerum omnium pretium & valorem æstimet, prout ad fortunam & fines suos magis aut minus conducant, hocque curet sedulo, non perfunctorie. Mira res, sed verissima; inveniuntur enim per plurimi, qui de rerum consequentiis firmiter judicant, de pretiis vero imperitissimi. Hinc fit, ut alii privata & secreta cum Principibus colloquia; alii auras populares, tanquam magna adepti, admittentur, cum sit utrumque sæpenumero res & invidia & periculo plena: alii autem res metiuntur ex difficultate & opera sua in eis impensa, fieri oportere existimantes, ut quantum moverint, tantum etiam promoveantur. Hinc etiam illud accedit, ut homines sæpius se ipsos fallant, qui si Magni alicujus aut Honorati Viri opera utantur, sibi omnia prospera promittunt; cum illud tamen verum sit, non grandissima quæque instrumenta, sed aptissima citius & feliciter opus quodque perficere.

S. XV. At ad veram *animi Mathematicam* informandam, operæ pretium est, id imprimis nosse, quid ad cujusque fortunam constituendam & promovendam statui debeat. Primo loco emendatio animi ponenda est; animi enim impedimenta & nodos tollendo & complanando, citius viam fortunæ suæ quis detexerit, quam fortunæ auxilio animi impedimenta sustulerit. Secundo loco recensendæ sunt opes & pecunia, cujus quidem ad omnia magnus est usus, non tamen concedere possumus præcipuos esse fortunæ nervos, sed potius animi vires, ingenium, constantiam, moderationem, industriam & similia. Tertium locum sibi vindicat fama & existimatio, quod illæ ætus quosdam habent & tempora, quibus si non oportune utamur, difficile erit in integrum restituere; ardua namque res, famam præcipitantem retrovertere. Postremo loco ponendi sunt honores, ad quos facilior certe aditus per unumquodque ex illis tribus, multo magis per omnia conjuncta datur, quam si ab honoribus quis auspiciari velit, & deinde ad reliqua pergere. Verum ut in ordine eorum servando haud parum est momenti: ita non multo minus in servando temporis ordine, cujus perturbatione frequentissime peccatur, dum ad fines tum properatur, quum initia essent curanda; atque

tum

tum ad maxima quæque subito advolamus,
 quæ in medio posita sunt, temere transilientes.

§. XVI. Tertium præceptum est, ut in
 ambitu vitæ honestatem vultu, verbis & fa-
 cto exprimamus; nihil enim magis allicit ani-
 mos, quam bona mens, quæ per se virtute sua,
 quasi quodam magnetismo, trahitur. Qui ver-
 suti sunt, callidi simulatores, tricatores, litium
 seminatores, quorum vitæ genus in istis versa-
 tur rebus, quæ multum fallaciæ conjunctum
 habent, eos suspectos plerumque habemus, cum
 semper ab illis insidias metuamus. Præterea
 homines omnes ad fucum & speciem compo-
 fiti, ad quæstam intenti, pessimæ vitæ & mo-
 rum, abalienant a se omnium bonorum ho-
 minum animos, quibus accensendi sunt *Athei*,
 qui cum DEUM non venerantur, nihil in hu-
 manis sanctum habebunt, atque ab omni con-
 versatione merito removendi sunt, sint licet
crassi, vel subtiles, vel subtilissimi. Pietas vero
 & honestas contra hominum favorem excitant,
 & amplissima sæpe beneficia etiam ab ignotis
 extorquent. *Honestas* autem illa non ex factis
 tantum, sed ex ipso etiam vultu, gestu & verbis
 elucere debet: ex his enim statim de animo ju-
 dicatur. Auctor est *Ælian.* L. 3. var. hist. Pla-
 tonem notasse cavillationem & irrisionem
 quandam in vultu Aristotelis, unde eum ad
 impu

impudentiam natum censuit. Eam vultus honestatem vel ab Oratore suo Rhetores requirunt, seu Cic. L. 2. de Orat. id exponit; *Ad conciliandam benevolentiam hæc adjuvant in Oratore, lenitas vocis, vultus, pudoris significatio, verborum comitas.* Expertum est solo nonnumquam aspectu persuasisse Oratorem; Habitas enim in vultu animus, qui si bonus ac honestus est, radios ex ipsa illa vultus compositione spargit, qui se aliorum animis ingerunt. Quidni ergo in conversatione mutua idem fieri possit, ubi mutuis modestisque colloquiis animi ipsi inter se coeunt & miscentur. Omnis enim, ut Cic. L. 3. de Orat. *motus animi suum quandam à natura vultum habet, & sonum & gestum: totumque corpus hominis, & ejus omnis vultus, omnesque voces, ut nervi in fidibus, ita sonant, ut à motu animi sunt pulsa.*

§. XVII. Quartum præceptum est, ut Viros Magnos & doctrina illustres veneremur, quod non de vivis tantum, sed & de mortuis intelligi volumus. Infelicissimi ingenii signum est, si quis viros, totius orbis eruditi & multorum seculorum suffragio probatos, suo judicio de famæ possessione deturbare velit. Sunt, qui, ut famam aliquam aucupentur, magnis & illustribus Viris bellum indicant, Gigantum fratriculi, vel potius Pygmæi. Hujusmodi homines

cuncti averſentur, licet interdum eruditionem non damnent, perpetuaque infamiae macula etiam poſt fata illos comitatur. Praeterea non magnae tantum arrogantiae ac malitiae hoc ſignum eſt, ſed & incitiae: ſolent enim plerumque tales homines praecipiti aliquo iudicio ferri, cum accurate non legerint & expendierint omnia, acri tamen cenſura mordacius uti, perfricta ſente ſuſtinent. Quod ſi idem faciant in vivis, ceu non pauci nimis curioſi ardelliones hoc tempore faciunt, pro ſcenore omnium inimicitias reportabunt; omnes enim talis viri conſpectum, velut ad rabidae ferae occurſum, horrent, & cane & angue pejus vitant, metuentes, cum nemini parcat, infeſtiſſimas ab illo maledicentiſſimo injurias.

§. XVIII. Quintum Axioma eſt, ut *oſtentatores modeſti ſimus*; non enim parva eſt prudentiae praerogativa, ſi quis arte quadam & decore ſpecimen ſui apud alios exhiberi poſſit, virtutes ſuas, merita, atque fortunam etiam (quoad ſine arrogantia & ſaſtidio fieri poſſit) commode oſtentando; contra vitia, defectus, infortunia & dedecora artiſticioſe occultando; illis immorans atque veluti ad lumen obverrens; his ſubterfugia quaerens, aut apte ea interpretando eluens. Indiget certe res haec arte quadam, ne taedium pariat & contemptum.

Quem

Quemadmodum superbia & fastus nos ab aliis
 sejungit, ut consortium nostrum fugiant: ita
 cum nimis abjecte de nobis sentimus, per no-
 stram negligentiam ab aliis quoque negligi-
 mur; quare non adeo improbanda est decora
 ostentatio, sed quæ ab omni jactantia, ab ine-
 ptiis remota ac plena modestia sit. Quod si fa-
 mam expertus faventem fueris, eamque sis pro-
 meritus, non tuo tantum, sed & virorum bo-
 norum judicio, secundum Horatii sententiam,
quasitam meritis sume superbiam; est enim
 honesta quædam philautia, quæ in licita sui
 fiducia consistit. Magna vero famæ in allicien-
 dis animis prærogativa est; famam igitur non
 tantum honeste aucupari licet, sed & modeste
 ostentare. Quod si igitur ista, de qua loqui-
 mur, *sui ostentatio* decenter & cum judicio re-
 gatur, adeo ut quis se laudibus ita honeste,
 ut simul etiam censuris & jocis erga se non
 abstineat, aut si quis hoc faciat non sponte, sed
 tanquam laecessitus, & aliorum insolentis at-
 que contumeliis provocatus, non parvum certe
 hæc res cumulum existimationi hominis adjiciet.

§. XIX. Verum hujusmodi *virtutis ostenta-
 tionem*, utcumque aliquis infirmiore judicio &
 Ethicus fortasse nimium improbaverit: Illud
 tamen nemo negaverit, dandam saltem esse ope-
 ram, ut virtus per incuriam justo suo pretio

non fraudeur, & minoris, quam revera est, æstimerur. At defectuum sedula occultatio minoris haudquaquam momenti est, quam virtutum prudens & artificiosa ostentatio. Sic itaque Axioma sextum, ut *defectus nostros abscondamus*. Ut ille Politicus omnium optimus est, qui imprudentiæ suæ errores regere novit; ita ille vir eruditus præ cæteris habebitur, qui defectus suos callidius celare novit. Tres autem defectuum latebræ optimæ constitui possunt: quarum prima est *Cautio*, quando iis rebus prudenter abstinemus, quibus pares non sumus: ubi contra ingenia audacula se omnibus rebus sine iudicio ingerunt, & proinde defectus suos proprios publicant, & quasi proclamant, prudentiorumque risui se exponunt. Secunda est *Prætextus*, cum sagaciter & prudenter viam nobis sternimus & munimus, qua commoda & benigna de vitiis & defectibus nostris fiat interpretatio, quasi aliunde provenientiibus, aut alio tendentibus, quam vulgo æstimatur. Tertia est *Confidentia*, quam Illustrissimus Comes Baco de Verulamio *lib. 8. de augm. scient.* vocat *impudens certe remedium, sed tamen certissimum acque efficacissimum*, cum nimirum illa decenter atque caute, quoad quidem honestatis ratio permiserit, nos contemnere atque vilipendere proficemur, quæ revera assequi

non possumus: ut mercatores, qui suas merces, licet ignobiliores, extollunt, aliorum pretium imminuunt. Idem docet nos Fichetus in *arcana sua studiorum methode* C. 14. cujus verba Morhof. in *Polyhist.* loc. ante cit. sic refert: *Defectus majori studio tacendi sunt. Etsi enim fasces pra modestia summittendi sunt, prodenda tamen non sunt apud alios, quae videntur nocitura: noticiam enim defectuum illis fama malum velocissimum, censuram spargit linguis; ac ut sunt ita comparati a natura mortales, ut aliorum sic malis & inopia gaudeant, ut curiositate gestiunt ea cognoscendi, magna famam crudelitate excipiunt, magnaque despicientia notatos prosequuntur & contemtu. Neque ergo memoria defectus, nec difficultas componendi, nec studendi molestia, nec capitis aut oculorum imbecillitas, nec ingenii tenuitas in medium est proferenda. Consequitur ergo ex his, quoniam opinionem bonam imminuit defectuum impudens revelatio, opportunam eorundem occultationem fortunae fabro esse pernecessariam.*

§. XX. Septimum praecipuum est, ut non laude, siue tempestiva illa videri possit, siue intempestiva, siue merita, siue immerita, effervamur, ante omnia animi submissionem seu modestiam servantes, cogitantesq; laudem istam

nostram non esse, sed vel amici falso aut justo
 prolixius laudantis, aut blandentis, vel solius
 DEI, laudis materiam conferentis. Animo sic,
 ad modestiam serio ac sincere revocato, con-
 sultum est, laudem averso ac submisso vultu
 tacite declinare, aut laudantem his & aliis ver-
 bis decenter interpellare: *Parce queso, nec au-
 dio nec intelligo quid dicas; Alium fortasse
 tua respicit laudatio, non me laude indignum.
 Erras circa personam: lauda queso, si quem
 videris laude digniorem; esto saltem mihi tua
 laudatio justæ reprehensionis loco. Quid joca-
 ris nunc mea causa, novi, quid mihi desit;
 utrique nostrum quid desit, perpende & desit
 erit materia laudis. Tuos in veri rectique stu-
 dio progressus oportet esse admodum exiguos,
 si defectus meos in utroque non perspicis. Si
 laudare perrexeris, me oportebit hinc paulisper
 discedere. DEI gratiam, non me efferas lau-
 dibus. Quin hæc modestia & verecunda lau-
 dum recusatio gratiam apud omnes inest, nul-
 lum est dubium.*

§. XXI. Octavum præceptum est, ut cave-
amus ne animi quadam magnitudine ad magis
ardua, quam par est feramur, nevé in adver-
sam fluvii remigemus. Optimum enim consi-
 lium circa fortunæ hominum hoc est: Fatis
accede Deisque. Circumspiciendum itaque est
 in

ia omnes partes, & observandum, qua res pateant, qua clausæ & obstructæ sint, qua proclives, qua arduæ, neque viribus nostris, ubi commodus non patet aditus, abutamur. Nulli rei nimis peremptorie nos adstringamus, quamquam casui videatur primo intuitu minus obnoxia, sed semper habeamus, vel fenestram apertam ad evolandum, vel posticum aliquod secretum ad redeundum. Hoc si fecerimus, & a repulsa nos præstabimus immunes; & in negotiis singulis nimis diu non hærebimus, & moderationis laudem reportabimus, & pauciores offendemus, & deniq; felicitatis opinionem adquiremus: dum quæ sponte fortasse evenitura fuissent, nostræ industriæ accepta ferentur.

Requiritur quidem hæc materia, utpote amplissima, pluribus exponi præceptis; sed cum temporis angustia manum e tabula detrahere jubeat, plura non addo. Coronidis loco tantum id statuimus, quod fortuna etiam absque tanto, quantum diximus, molimine parari possit; probe enim novimus, eam tanquam sponte in gremium quorundam defluere: alii autem eam diligentia sola & assiduitate (cautione nonnulla aspera) absque arte multa aut operosa adipiscuntur: verum ea fuit intentio nostra, ut statueremus *fortuna fabro in ambitu vite communiter huic itineri esse insistendum;*

nec

nec tamen eo dementiae vel potius arrogantiae
 devenimus, ut Politicis, quos pro statu hic sin-
 gulos veneramus, regulas praescriberemus: sed
 ut simplici monstraremus crena, qua arte jam
 hoc tempore fortuna fabricari & adquiri so-
 leat, quod tamen in nullius praesudicium dicere
 volumus, saltem secundum materiae condiciones
 paucissimis explicare. De caetero absit, ut
 à fabro nostro fortunae excludamus *provi-*
dentiam divinam, quae omnia gubernat,
 regit & ad bonos dirigit fines, ab ea enim
 provenit fortuna & infortunium. Nec For-
 tunam caecam gentilium Deam veneramus, sed
 DEO O. M. omnem felicitatem nostram, om-
 nium actionum nostrarum initia, successus
 & fines adscribimus, illiusq; nomini san-
 ctissimo Sempiternam damus
 gloriam!

Adm. Disput. parley i. l. u.
 9. 11. 1775.